

НАГАЛЬНІСТЬ ВІДНОВЛЕННЯ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ «ПРАВО», ЗА ЯКОЮ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Курінний Євген Володимирович

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного та адміністративного права,
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Постановою Кабінету Міністрів України № 1021 «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти» від 30 серпня 2024 року, були прийняті зміни до відповідної урядової постанови № 266 від 29 квітня 2015 року.

За результатами зазначених нововведень з 1-го листопада 2024 року – ліквідовано галузь знань 08 Право, а спеціальності 081 Право, 082 Міжнародне право отримали нові шифри відповідно D8 і D9 та разом з такими спеціальностями як D1 Облік і оподаткування, D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, D3 Менеджмент, D4 Публічне управління та адміністрування, D5 Маркетинг, D6 Секретарська та офісна справа, D7 Торгівля склали зміст галузі знань – D Бізнес, адміністрування та право.

Також у тексті постанови від 30 серпня 2024 року відбулося більш повне посилення на код і найменування відповідної деталізованої галузі Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-F 2013, що охопило усі зафіксовані у положеннях постанови галузі знань та спеціальності. За вказаною класифікацією спеціальності D8 Право і D9 Міжнародне право отримали однаковий код та іменування – 0421Law.

Крім того, рівні освіти, за якими здійснюється підготовка за оновленим переліком спеціальностей складаються з фахової передвищої освіти; першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого), що передбачає можливість здійснення підготовки для здобуття ступеня доктора філософії.

Для повноти інформації слід нагадати, що постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 року № 1719 «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра», яка втратила чинність після прийняття вже згадуваної та діючої зараз (зі змінами) постанови уряду № 266 «Про затвердження переліку

галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 року, була передбачена галузь знань 0304 Право, що складалася з двох спеціальностей – правознавство 6.030401 та правоохоронна діяльність 6.030402, при цьому спеціальність Міжнародне право 6.030202 охоплювалося галуззю знань 0302 Міжнародні відносини.

На мій погляд, прийняття постанови Кабінету Міністрів України № 1021, у першу чергу, пов'язане з намаганням керівництва українського уряду уніфікувати та максимально наблизити перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти в Україні, до Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-F 2013 (МСКО), що розроблена ЮНЕСКО як всеохоплюючий статистичний опис національних систем освіти та методології для оцінки національних систем освіти порівняно з зіставними міжнародними рівнями.

Як вже зазначалось це була друга спроба відповідної імплементації, першою можна вважати урядову постанову № 762 «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 07 липня 2021 року, положення якої містили відповідники вітчизняним кодам і найменуванням спеціальностей – коди і найменування відповідних деталізованих галузей за Міжнародною стандартною класифікацією освіти. Головним недоліком зазначеного документу було те, ще окремі українські спеціальності не отримали свого міжнародного відповідника (17 з 293). Також, без змін залишилися назви наших галузей знань, що у свою чергу виключало наявність їх повної відповідності вказаним вище міжнародним стандартам. Згідно постанови № 762 збереглися шифри і найменування галузі знань 080 Право та код і спеціальність 081 Право, що отримало міжнародний відповідник 0421 Law.

У зв'язку з прийняттям постанови № 762, на офіційному сайті українського уряду зазначалось, що на Урядовому порталі оприлюднено гармонізований із Міжнародною стандартною класифікацією освіти перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів фахової передвищої та вищої освіти в Україні. Встановлення відповідності передбачених Переліком галузей знань і спеціальностей кодам МСКО в умовах інтернаціоналізації вищої освіти є необхідним для забезпечення таких процесів як: міжнародна кодифікація освітніх програм задля зіставлення та визнання освітніх кваліфікацій вищої та фахової передвищої освіти, здобутих в Україні, відображення цієї інформації в додатку до документа про освіту (науковий ступінь); міжнародна академічна мобільність здобувачів і науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів освіти

та визнання її результатів; покращення умов для залучення іноземних студентів шляхом сприяння визнанню в світі здобутої в Україні кваліфікації; міжнародні порівняння та статистичний аналіз систем освіти [1].

На виконання вже згаданої урядової постанови № 1021 30 серпня 2024 року Міністерство освіти та науки України підготувало Наказ № 1625 від 19 листопада 2024 року «Про особливості запровадження змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 року № 1021», який було зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03 грудня 2024 року за № 1833/43178.

Даним наказом, передбачено низку достатньо непростих і трудомістких організаційно-правових заходів, зокрема щодо: переоформлення ліцензій на провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти за освітніми програмами, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, ліцензій на рівні фахової передвищої освіти та ліцензій у сфері післядипломної освіти, здійснюється відповідно до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності; переоформлення сертифікатів про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, здійснюється відповідно до Порядку оформлення, переоформлення, видачі, зберігання та обліку сертифікатів про акредитацію освітньої програми; застосування у 2025 році як сертифікатів про акредитацію освітньо-професійних програм за «новими» спеціальностями, так і сертифікати про акредитацію освітньо-професійних програм за «попередніми» спеціальностями з урахуванням таблиці відповідності (додаток 1 Наказу); строку дії сертифікатів про акредитацію освітньо-професійних програм у сфері фахової передвищої освіти за спеціальностями, дія яких у сфері фахової передвищої освіти припиняється, продовжується без процедури акредитації до випуску всіх випускників, зарахованих на навчання до набрання чинності постановою № 1021 «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти», у тому числі тих сертифікатів про акредитацію освітньо-професійних програм у сфері фахової передвищої освіти, строк дії яких закінчився у період дії воєнного стану та був продовжений, але не пізніше 31 грудня 2028 року та ін.

Передбачена урядовою постановою № 1021 ліквідація галузі знань 080 Право та подальше його поєднання з такою далекою від нього сферою як Бізнес і відносно близькою, але значно меншою за своїм соціальним призначенням діяльністю як Адміністрування, на мою

думку є недалекоглядним і мало продуманим кроком, що у перспективі негативно позначиться як в опануванні правових знань та відповідних професій так й на рівні вітчизняної юридичної освіти в цілому.

Не слід забувати про аксіологічну сутність права у суспільному житті. З позицій недостатності рівнів соціальної організації та функціонування сучасної української держави, його ні у якому разі не можна ототожнювати з чинним законодавством. Пам'ятаю крилаті фрази професора Копейчикова В.В., яку він неодноразово повторював на своїх лекціях, про те що право це – найвищий поведінковий стандарт та закон може помилятися, а право – ні.

Штучне зменшення ролі права у соціальному житті аж ніяк не змушує забувати такі невирішені виклики як – поширений правовий нігілізм серед значної частини українського населення, недостатні рівні його як загальної так й правової культури і свідомості. Також не слід забувати про актуальність завдань розширення та зміцнення інститутів громадянського суспільства і правової держави в Україні, а про затребуваність суттєвого поліпшення характеристик таких соціально значущих процесів як правоутворення, правотворчість та право-реалізація й годі казати.

Завершуючи слід констатувати, що в теперішні часи воєнного лихоліття не потрібно безоглядно копіювати усі явні та удавані здобутки інших держав та структур давно самодискредитованих міжнародних організацій, водночас необхідно зважати на власний позитивний досвід, традиції та нагальні суспільні потреби, однією з яких є відновлення галузі знань Право, за якою здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в Україні.

Література:

1. Урядом гармонізовано перелік галузей знань і спеціальностей вищої освіти з Міжнародною стандартною класифікацією освіти. Урядовий портал. 28 липня 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryadom-garmonizovano-perelik-galuzej-znan-i-specialnostej-vishchoyi-osviti-z-mizhnarodnoyu-standartnoyu-klasifikaciyeu-osviti> (дата звернення: 30.08.2025).